

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет

Кафедра конституційного, адміністративного та
фінансового права

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Господарське право»

на тему:

„Договір поставки”

Студента 3 курсу ПР - 32 групи

Галузь знань 0304 «Право»

Напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»

Прядуна В.В.

Керівник: д.ю.н., проф. Гречанюк С.К.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS __

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)
_____
(підпис) (прізвище та ініціали)
_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ТЕРНОПІЛЬ – 2016

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Особливості правового регулювання договору поставки	
1.1 Значення і сфера застосування договору поставки.....	5
1.2 Правове регулювання договору поставки.....	7
1.3 Порівняльний аналіз договору поставки і договору купівлі-продажу.....	9
Розділ 2. Правова характеристика договору поставки	
2.1 Істотні умови договору.....	12
2.2 Порядок укладення і виконання договору.....	16
2.3 Відповідальність сторін за договором	23
Розділ 3. Особливості договору поставки для державних потреб	26
Висновки та пропозиції	34
Перелік використаних джерел	36

Вступ

Актуальність теми. Розвиток ринкових відносин зумовлює необхідність удосконалення різноманітних договірних конструкцій для забезпечення безпосередньої господарської діяльності. Договір поставки є одним із ключових договорів серед договорів на реалізацію майна. Найбільша кількість угод із блоку цих договорів припадає саме на договір поставки. Даний вид договору переважає в обороті ринкового господарства, тому що при його посередництві здійснюється товарообмін на національному та міжнародних ринках, а також відбувається перехід великої маси майнових благ і матеріальних цінностей від одних економічних суб'єктів (постачальників) до інших (покупцям) [30, 25].

У процесі багатовікового розвитку правових систем відбувався своєрідний природний відбір норм про поставку, який органічно відбувається з договору купівлі-продажу. Випадкові, невдалі положення з часом відсівалися, поступаючи місцем більш обгрунтованим і якісним, підвищувався рівень юридичної техніки. Правові норми, спочатку регулювали тільки купівлю-продаж, поступово набули характеру загальних, вихідних положень для інших цивільно-правових угод. Завдяки цьому інститут постачання зробив величезний вплив на формування договірного права всіх правових систем: в історичному аспекті з нього виростає практично вся загальна частина зобов'язального права. У свою чергу, загальні положення договірного права майже цілком поширили свою дію на відносини щодо поставки. Особливе значення цього інституту в сучасному праві обумовлено великою гнучкістю, широтою сфери його застосування, адже присуті постачання - найбільш універсальна форма товарно-грошового обміну.

У зв'язку з вищевикладеним, вивчення даного інституту актуальне і значуще.

Мета і завдання. Метою моєї роботи є дослідження правової природи, регулювання, укладання і порядку функціонування договірної конструкції

договору поставки. Основними завданнями є - висвітлення проблематики розмежування договору поставки з цивільним та господарським правом; загального поняття щодосутності договору поставки, його істотних умов та проблем що виникають при їх практичному встановленні; безпосереднього порядку щодо укладання договору та виконання сторонами покладених на них зобов'язань; відповідальності, що виникає як наслідок невиконання або неналежного виконання взятих зобов'язань; а також огляд сутності договору поставки для державних потреб якугоди, що має особливе правове регулювання.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є господарські зобов'язання, що укладанні з угодою реалізації майна. Предметом дослідження є господарські правовідносини, що виникають при укладанні договору поставки.

Ступінь дослідження теми. Велику увагу дослідженню цієї теми надали: В. Алямкін, В. Анохін, М. Брагінський, Д. Кузьмін, М. Кузьміна, Т. Кукіна, Р. Мосейчук, Л. Панова, М. Стаматіна, Щ. Єфімов, Г. С. Амерханов, Йоффе О. С.

Теоретичне і практичне значення теми. Я вважаю, що дана робота буде сприяти якнайкращому розумінню та засвоєнню знань про договір поставки, умови його укладання та дотримання.

Розділ 1.

Особливості правового регулювання договору поставки

1.1 Значення і сфера застосування договору поставки

Нормальна робота будь-якого підприємства неможлива, з одного боку, без чіткого і своєчасного забезпечення його сировиною, матеріалами, комплектуючими виробами, устаткуванням та іншими ресурсами, а з другого, — без рівномірного і гарантованого збуту виготовленої продукції. Задоволення попиту громадян на товари широкого вжитку значною мірою залежить від забезпечення цими товарами торговельних організацій з боку підприємств-виготовлювачів, кооперативів або посередницьких структур. Як матеріально-технічне постачання, так і забезпечення торговельних організацій виготовленими товарами здійснюється на основі широко розгалуженої системи господарських зв'язків з поставок.

З переходом до ринкової економіки постала проблема збереження господарських зв'язків, що склалися між виробниками і споживачами на поставку сировини, матеріалів, енергоресурсів, комплектуючих виробів. Розрив цих зв'язків відчутно позначається на поставках товарів для споживача ринку. У зв'язку з цим вживаються заходи щодо стабілізації усталених і налагоджених нових господарських зв'язків, передусім між підприємствами, розташованими на території України.

Найдоцільнішою правовою формою регулювання господарських відносин з ритмічного постачання продукції і товарів є договір поставки. Договір — це основний документ, що визначає права та обов'язки сторін з поставок усіх видів товарів. Підприємства є вільними у виборі предмета договору, визначенні змісту зобов'язань, будь-яких інших умов господарських взаємовідносин, за винятком випадків поставки товарів за міждержавними угодами.

Якщо Господарським кодексом сфера застосування договору поставки обмежена сферою господарювання, то відповідно до Цивільного кодексу обмеження менш значні (договір

поставки може укладатися у підприємницькій діяльності, а також може використовуватися в інших цілях, непов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, - ч. 1 ст. 712 ЦКУ України). Відтак Цивільний кодекс не містить заборон застосування договору поставки у відносинах між виробником чи торговельною організацією щодо матеріально-технічного забезпечення статутної (основної) діяльності закладів культури, охорони здоров'я, благодійних, релігійних та інших організацій [2, 211]. Тоді можна стверджувати, що Господарський кодекс обмежує сферу застосування договору поставки виключно між суб'єктами господарювання і суто для підприємницької діяльності.

1.2 Правове регулювання договорупоставки

Правове регулювання договорів поставки здійснюється на підставі Господарського кодексу ст. 265-271, а також Цивільного кодексу в частині відносин, що регулюються господарським кодексом, окрім цього слід ознайомитись з положеннями Законів України “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань”, “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті”, “Про порядок приймання продукції покості”, Міждержавною угодою “Про загальні умови поставок товарів між організаціями держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав”, Закон України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб.

У ч.6 ст.265 ГКУ встановлено, щодо відносин поставки, нерегульованих нормами ГКУ, застосовуються відповідні положення ЦКУ про договір купівлі-продажу. Ця стаття є спеціальною нормою у контексті, що розглядається, а нормою більш загальною можна вважати ч.1 ст.175 ГКУ. Так само у ч.2 ст.712 ЦКУ передбачена можливість регулювання договорупоставки загальними положеннями про купівлю-продаж. Структурно у ЦКУ спеціальна стаття 712 про поставку включена лише як окремих параграф до глави 54 «Купівля-продаж». ЦКУ, у свою чергу, фактично також не виключає можливість застосування відповідних норм ГКУ до регулювання договорупоставки. Так, у ч.3 ст.712 ЦКУ встановлено, що законом можуть бути передбачені особливості регулювання укладення та виконання договорів поставки, у тому числі договорупоставки товару для державних потреб. Як такий закон і можуть розглядатися відповідні норми ГКУ. Важливе значення має порівняння ч.1 ст.264 ГКУ і ч.1 ст.698 ЦКУ. Згідно з ч.1 ст.264 ГКУ — матеріально-технічне постачання та збут продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання кваліфікованого виробництва, так і придбаних у інших суб'єктів господарювання, здійснюються суб'єктами господарювання шляхом поставки, а у випадках, передбачених цим Кодексом, також на основі договорів купівлі-продажу. А у ч.1 ст.698 ЦКУ передбачено — за договором роздрібною купівлі-продажу продавець, який здійснює

підприємницьку діяльність з продажу товару, зобов'язується передати покупцеві товар, що звичайно призначається для особистого, домашнього або іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю (виділено автором), а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити його. На підставі вищевикладеного можна дійти висновку, що тепер суб'єкти підприємницької діяльності будуть позбавлені права на придбання офісної техніки, інших товарів, необхідних для здійснення їх підприємницької діяльності (за термінологією ГКУ — матеріально-технічне постачання та збут продукції виробничо-технічного призначення) у магазинах роздрібною торгівлі через договори купівлі-продажу. Судячи з усього, надалі подібне буде можливе лише через договори поставки. Характерно, що за ч.1 ст.266 ГКУ для класифікації відносин між сторонами як договору поставки немає значення кількість товарів, тобто предметом поставки може бути і одна річ з індивідуальними ознаками. Предметом поставки може бути продукція і вироби, визначені як родовими, так і індивідуальними ознаками. Якщо йдеться про індивідуальні ознаки, то на практиці це означає необхідність включення до договору додаткових вимог до предмета поставки, тобто виникають додаткові істотні умови договору (ч.8 ст.181 ГКУ).

1.3 Порівняльний аналіз договору поставки і договору купівлі-продажу

У відповідності до договору купівлі-продажу розрахований найчастіше на одноразове виконання, тоді як поставка, за загальним правилом, є тривалий договір, що виконується періодично в певні проміжки часу – місяць, рік, у зв'язку з чим із договору часто виникають довгострокові, тривалі господарські зв'язки. Ця ознака відмінності зберігається далеко не в усіх випадках, бо купівля-продаж також може бути здійснена більш-менш тривалий час, а поставка інколи здійснюється як разова операція, що передбачає одноразове виконання. Але, якщо дослідити співвідношення застосування у господарській практиці договорів купівлі-продажу та договорів поставки, результат виявиться саме таким.

Предмет договорів, які можна розглянути у двох аспектах - на момент укладення договору поставки постачальник, як правило, ще не має у своєму розпорядженні товарів, а при купівлі-продажу має;

- предметом договору купівлі-продажу можуть бути речі, як індивідуально визначені, так і визначені родовими ознаками, а також об'єкти матеріального і нематеріального світу (наприклад, корпоративні права), а у поставці зазвичай речі визначені родовими (набагато рідше; індивідуальними ознаками) і при цьому можуть бути тільки об'єктами матеріального світу.

Всі вищенаведені науковці критерії розмежування договору поставки і договору купівлі-продажу засновані на основі «типових», але не обов'язково властивих даним договорам, особливостей. Тому вони можуть бути використані лише як допоміжні. При цьому є два критерії, що виокремлювалися кожним з науковців та утвердилися у сучасних положеннях договору поставки і які дають нам можливість здійснювати розмежування договору поставки і договору купівлі-продажу, а саме: правовий статус постачальника та мета придбання товару.

Сторонами (суб'єктами) договору поставки є постачальник і покупець, які займаються підприємницькою діяльністю. На стороні постачальника, на відміну від договору купівлі-продажу завжди виступає суб'єкт підприємницької діяльності (підприємець), яким можуть бути: 1) господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність; 2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність, та зареєстровані відповідно до закону як підприємці, необмежені законом у правоздатності або дієздатності [5,409]. Покупцем в договорі поставки можуть бути будь-які особи (з винятком громадян, які купують товар для побутових потреб), але найчастіше це підприємці, оскільки товар придбавається для використання у господарській діяльності.

Постачальник продає вироблені ним товари або товари, закуплені для продажу. Крім того, постачальником може виступати особа, що не володіє правом власності (або іншим речовим правом) на товари, а має товар, закріплений за нею на праві господарського відання або праві оперативного управління, наприклад, комісіонер (у консигнаційній торгівлі). Таким чином, вироблені або закуплені постачальником товари є вичерпним предметом договору.

Держава також може виступати покупцем за договором поставки (наприклад, набуваючи товарів в державний резерв), що найчастіше оформляється державним контрактом на поставку товарів для державних потреб. Враховуючи, що зазвичай держава придбаває продукцію для її подальшого використання, нам невідомі випадки, коли б держава була стороною договору купівлі-продажу, хоча теоретично такі випадки виключати неможна.

У практиці під цілями, непов'язаними з особистим використанням, розуміється також придбання покупцем товарів для забезпечення його діяльності як організації або громадянина-підприємця (оргтехніки, офісних меблів,

транспортних засобів, матеріалів для ремонтних робіт і т.п.). Ціль покупки може впливати з характеру товару, суті договору, передбачатися в самому договорі. Товар отримується для використання в підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, родинним, домашнім і іншим побутовим використанням. Отже, товар за договором поставки призначений для подальшого продуктивного вжитку, тобто такою його використання, в ході якого товар або безпосередньо зберігає свою вартість (у результаті перепродажу), або переносить її на інші товари (в процесі виробництва)[5, 410].

Однак, слід зазначити, що обмеження мети придбання товару за договором поставки може мати своїм наслідком таке негативне явище, як обмеження правових механізмів захисту покупця. Так укладення договору поставки, на нашу думку, унеможлиблює поширення на покупця норм Закону України «Про захист прав споживачів», оскільки покупець за договором поставки є споживачем у розумінні зазначеного закону, оскільки метою придбання товару є використання його у господарській діяльності.

Розділ 2.

Правова характеристика договору поставки

2.1 Істотні умови договору.

Діяльність суб'єктів господарювання, що здійснюється ними у сфері товарного обігу, є господарсько-торгівельною, спрямованою на реалізацію продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання [16, 56].

Правовими формами реалізації продукції є господарські договори поставки, купівлі-продажу, постачання енергетичними та іншими ресурсами. Ці договори належать до тих договорів, що спрямовані на передачу майна у власність, повне господарське відання, оперативне управління [18, 651].

Договір поставки є двостороннім (правами та обов'язками наділені як постачальник, так і покупець), консенсуальним (вважається укладеним з моменту досягнення згоди між сторонами щодо всіх істотних умов) і відплатним (постачальник передає товар покупцю за відповідну плату) [20, 514].

Сторонами договору поставки виступають постачальник і покупець. Постачальником, як уже зазначено, може бути як виробник, так і посередницька організація; покупцями — будь-які організації — юридичні особи, які придбавають товари для здійснення як господарської, так і іншої діяльності, не пов'язаної з особистим споживанням. Фізичні особи — підприємці можуть придбавати товари за договором поставки для підприємницьких цілей.

Істотними умовами договору поставки є: предмет договору, строки і порядок його поставки та оплати. Істотними визнаються також усі ті умови, щодо яких заявою хоча б однієї зі сторін повинно бути досягнуто згоди [2]

Умови договорів поставки повинні викладатися сторонами відповідно до вимог Міжнародних правил щодо тлумачення термінів «Інкотермс».

Предметом поставки є визначені родовими ознаками продукція, вироби з найменуванням, зазначеним у стандартах, технічних умовах, документації

дозразків (еталонів), преїскурантах читоварознавчих довідниках. Предметом поставкиможутьбутитакож продукція, вироби, визначенні індивідуальними ознаками [1].

У договорі варто вказати точне найменуванняпродукції (товару), а також номерастандартів, технічнихумов, артикулів та іншихнеобхіднихдокументів, у відповідності з якими продукція (товар), щонадійшла, можебутиперевірена. Докладний описпредметадоговорудозволяє уникнутирозбіжностей, а також унеможливитинесумлінне ставлення досвоїх обов'язків будь-якої зі сторін.

Обумовлюючи предмет договорупоставки, також потрібно узгодитиумови щодо кількості, асортименту і якості товару.

Кількість товару, щопостачається, у договорі поставкивизначаєтьсяззагодоюсторін, виходячи з потребпокупця і з урахуванням виробничихабо іншихможливостей постачальника. Для визначення кількості продукції (товару), щопостачається, використовуютьзагальноприйняті параметри ваги, довжини, обсягутощо. Невиключена ситуація, колидля визначення кількості товарусторони скористаються нестандартнимиодиницями вимірутакими, як мішки, пачки, об'єм пляшкитощо.

У тих випадках, колипродукція (товар) постачаєтьсязавагою, у тексті договорунеобхідно обумовити вагубруттоабо нетто, або ту й іншу (нетто - цевагабез тари й упаковки, а бруто - з тарою й упаковкою).

Асортименттовару - цейогопевне співвідношеннязавидами, моделями, розмірами, кольорами або іншими ознаками. Якщозадоговором поставкипередачі підлягає товар у певному асортименті, постачальникзобов'язаниййогопередатипокупцеві в асортименті, погодженому сторонами [2].

Під якістю товару, щопостачається, розуміється відповідність йоговластивостейвимогам договоруабо закону, а також сукупність ознак, щовизначаютьйогопридатність для використаннязапризначенням.

Визначати якість товару можна за стандартами, технічними характеристиками, зразками, каталогами або проспектами постачальника, що є невід'ємною частиною даного договору [24, 20].

Особливе місце в договорі поставки приділяється умовам про порядок і строки поставки товару.

У низці випадків постачальник зобов'язаний передати покупцеві товар у тарі і (або) в упаковці, за винятком товару, що за своїм характером не вимагає відповідної тари і (або) упаковки. Інший спосіб відвантаження товарів може бути встановлений у договорі. Якщо в договорі вимоги до тари й упаковки не визначені, товар повинен мати тару і (або) упаковку, які зазвичай використовуються для такого товару. У будь-якому разі постачальник зобов'язаний забезпечити цілісність і належну якість товару при звичайних умовах збереження і транспортування. Обов'язкові вимоги до тари і (або) упаковки, передбачені у встановленому законом порядку, є обов'язковими для підприємців [20, 516].

Строки поставки - це погоджені сторонами і визначені в договорі періоди (період), протягом яких постачальник зобов'язаний передати товар покупцеві. У договорі строки поставки можуть визначатися такими способами: шляхом зазначення фіксованої дати поставки; визначенням періоду часу, протягом якого повинна бути здійснена поставка (місяць, квартал, рік); за допомогою спеціальних термінів: «негайна поставка», «поставка зі складу» тощо [9, 122].

У разі, якщо договором обумовлена поставка продукції частинами, зазвичай складається графік таких поставок, в якому вказується дата і кількість кожної партії товару, що постачається.

Строки поставки продукції можуть бути пов'язані не тільки з чітко встановленими датами, а й з певними діями покупця, наприклад, попередньою оплатою, перерахування авансу, одержання повідомлення з банку про надходження акредитива тощо. Такі умови повинні бути відображені в тексті договору поставки.

Якщо через будь-які причини строк поставки в договорі необумовлений взагалі і немає жодних вказівок про спосіб його визначення, то вирішення цього питання відбувається на підставі ч. 2 ст. 530 ЦКУ України [11, 44].

Іншим важливим елементом змісту договору поставки, його істотною умовою є умова про ціну і порядок розрахунків за поставлені товари.

Ціна визначається сторонами на момент укладання договору. Попереднє узгодження ціни можна проводити як в усній формі, так і за допомогою засобів зв'язку. Таким чином, узгодження ціни відбувається до укладання договору і при необхідності може бути оформлене у письмовому вигляді.

Договірна ціна може залежати від умов поставки. Якщо договором передбачається доставка продукції силами постачальника на склад покупця, то ціна може бути збільшена на вартість доставки, витрат на страхування вантажів, завантажувальних (або) розвантажувальних робіт тощо. Якщо покупець доставляє продукцію самостійно, то ціна може бути збільшена тільки на вартість витрат, пов'язаних із завантаженням.

При укладанні договору сторони можуть вибрати будь-яку форму оплати, що відповідає чинному законодавству [15, 613].

Договір поставки може бути укладений строком на один рік, більше одного року (довгостроковий договір) або на інший строк, визначений угодою сторін. Якщо в договорі строк його дії невизначений, він вважається укладеним на один рік (ч. 1 ст. 267 ГК України).

У ЦКУ України не передбачено спеціальних норм щодо форми договору поставки. Тому при його укладанні потрібно керуватися загальними правилами щодо форми правочинів (ст. 205-210 ЦКУ України). Як правило, договір поставки - це єдиний документ, підписаний сторонами. Але також існує можливість укладання договору поставки шляхом обміну документами за допомогою поштового, телеграфного, телефонного, телетайпного, електронного або іншого зв'язку, що дозволяє вірогідно встановити, що документ надходить від сторони за договором.

2.2 Порядок укладення і виконання договору.

Укладення договору

Поняття та загальні положення щодо порядку укладання та виконання договору поставки визначено в § 3 гл. 54 ЦКУ України, § 1 гл. 30 ГКУ України. Проте вже ч. 2 ст. 264 останнього акцентує увагу на можливості встановлення спеціальними актами особливостей поставки окремих видів продукції виробничо-технічного призначення або виробів народного споживання, а також особливого порядку здійснення поставки продукції для державних потреб [22, 67].

Практичні аспекти укладення договорів поставки. По-перше, при укладенні договорів поставки необхідно застосовувати ті самі правила, що й при укладенні договорів інших видів; по-друге, існують деякі особливості в підході до укладення саме договорів поставки, пов'язані з їх специфікою [19, 31].

Найпершим кроком при укладенні договору поставки мають стати заходи, спрямовані на те, щоб переконатися: контрагент є зареєстрованим суб'єктом підприємницької діяльності. Для цього достатньо перевірити свідоцтво про його державну реєстрацію [23, 21]. Укладаючи договір, також необхідно впевнитися, що всі відомості, викладені у свідоцтві про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності, точно зазначені в договорі і співпадають з інформацією, що міститься найогор печатці (йдеться передусім про найменування та ідентифікаційний код). Додатково можна перевірити довідку з ЄДРПОУ. Якщо контрагентом за договором є фізична особа-підприємець, то додатково необхідно втребувати в неї копію її паспорту, крім зразку підпису і тієї інформації, що міститься у свідоцтві про державну реєстрацію, оскільки в майбутньому можуть знадобитися додаткові відомості про особу, які містяться в паспорті (наприклад, при виконанні рішення суду стосовно фізичної особи можливе одержання формальної відмови державного виконавця за відсутності у виконавчому документі ряду відомостей, наприклад, дати народження фізичної особи-боржника). Про поточний рахунок контрагента в банківській установі

можна дізнатися з наданої ним довідки про відкриття рахунку, що містить відомості про номер рахунку, найменування установи банку та її код (МФО). Окрему увагу необхідно приділити питанню мінімізації ризику визнання договору неукладеним чинним [23, 23].

Відповідно до ст. 638 ЦКУ України, договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов. Таким чином, для того щоб договір був укладений, необхідно дотриматися двох умов – укласти договір у належній формі та передбачити в ньому всі істотні умови.

Належною формою договорів поставки є проста письмова форма: згідно з ч. 5 ст. 265 ГК України, поставка товарів без укладення договору поставки може здійснюватися лише у випадках і в порядку, передбачених законом. Відповідно до ст. 208 ЦКУ України, у письмовій формі належить вчиняти правочини між юридичними особами, а також правочини між фізичною та юридичною особою, крім правочинів, передбачених ч. 1 ст. 206 ЦКУ України. У свою чергу, згідно з цією нормою, усно можуть вчинятися правочини, які повністю виконуються сторонами в момент їх вчинення, за винятком правочинів, що підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, а також правочинів, для яких недодержання письмової форми має наслідком їх недійсність. Таким чином, в основному, якщо виконання зобов'язання за договором не збігається з моментом його укладення (а в договорах поставки ці моменти якраз не збігаються), договір має бути укладений у письмовій формі, адже «свобода вибору у підприємства, установи, організації, що укладає угоду, між усною та письмовою формами угоди є винятком, а обов'язок письмової форми угоди – правилом».

Враховуючи викладене, вважаю, що договори поставки мають укладатися у простій письмовій формі і не рекомендую укладати їх усно, обмежуючись тільки підписанням накладної, яка за своєю природою є документом, що підтверджує прийом-передачу товару і не може містити всіх умов, які є істотним для договору поставки [28, 289].

Кількаслів про печатку. Відповідно дост. 207 ЦКУкраїни, правочин, щойоговчиняє юридичнаособа, підписуєтьсяналежнимчином уповноваженимиособами таскріплюєтьсяпечаткою. Згідно з ч. 1 ст. 181 ГКУкраїни, господарський договір зазагальним правиломвикладається у формі єдиногодокумента, підписаного сторонами таскріпленого печатками. Яквидно з викладеного, норми ЦКУкраїнипред'являють вимогупро наявність печатки надоговорі в разі укладення правочину юридичною особою. А ГКУкраїни, у своючергу, висуває такувимогущодогосподарських договорів взагалі, недиференціюючицидоговорина ті, щоукладені юридичнимиособами, і ті, щоукладені фізичними особами-підприємцями. Таким чином, договір поставки, укладений з фізичноюособою-підприємцем, якийневиготувив печатку, є потенційно небезпечним з погляду можливості визнанняйогонеукладеним.

Отже, нерекорендуєтьсяукладатидоговорипоставки з фізичними особами-підприємцями, які некористуютьсяпечаткою [26, 53].

Щодо істотних умов, тозгідно зі ст. 638 ЦКУкраїни та ч. 2 ст. 180 ГКУкраїни, істотнимиумовами договору є умови про предмет договору, умови, щовизначені законом як істотні або є необхідними для договорів даноговиду, а також усі ті умови, щодоякихзааявоюхоча б однієї зі сторін має бутидосягнуто згоди. Отже, в обов'язковомупорядку в договорі поставкисторони мають визначити умови, передбачені Цивільним і Господарським кодексами України, про які йшлосявище[32, 581].

Відповідно дост. 215 ЦКУкраїни, підставою недійсності правочину є недодержання в моментвчиненняправочину стороною (сторонами) п'яти вимог, які встановлені ст. 203 ЦКУкраїни: 1) змістправочину неможесуперечитиактам цивільногозаконодавства, а також моральним засадам суспільства; 2) особа, яка вчиняє правочин, повинна матинеобхіднийобсяг цивільної дієздатності; 3) волевиявлення учасникаправочину має бути вільним і відповідатийоговнутрішній волі; 4) правочинмає бутиспрямований нареальне настанняправовихнаслідків, щообумовлені ним; 5) правочин,

щовчиняється батьками (усиновлювачами), неможе суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей [2].

Якщо хоча б однією із сторін договору є юридична особа, то для того щоб у подальшому не виникало спірних питань з приводу того, чи могли дії тієї чи іншої особи створити цивільні права та обов'язки конкретної юридичної особи, рекомендуємо при укладенні договорів поставки перевірити повноваження представника юридичної особи [15, 648].

З метою управління ризиками, пов'язаними з укладенням та наступним виконанням договору поставки, видається доцільною формалізація процесу укладення договорів, яку можна розпочати із введення на підприємстві розробленої фахівцями типової форми договору поставки.

Сторони повинні вживати всіх необхідних заходів щодо виконання договорів. Порушення умов договору поставки призводить до невігідних наслідків для його учасників [28, 296].

Виконання договору

Виконання договору поставки полягає у здійсненні сторонами усіх прав та виконанні ними всіх обов'язків, що передбачені договором. Відповідно до Господарського законодавства строк виконання зобов'язання за договором поставки не повинен співпадати із моментом укладення договору. Головний обов'язок, що виникає в постачальника - передати покупцеві або за його дорученням (рознарядкою) іншому підприємцю певну продукцію - він здійснює таким чином: або відвантажує продукцію на адресу покупця чи іншої особи, або повідомляє їх про готовність продукції до здачі. В останньому випадку покупець вибирає продукцію на складі постачальника і вивозить її своїми чи найманими засобами і за свій рахунок [17, 31].

Законодавством зазначено, що зобов'язання повинні виконуватися в натурі, належним чином і в установлений строк згідно з законом, договором, а за відсутності таких вказівок - згідно з вимогами, що звичайно ставляться. При виконанні договорів кожна із сторін повинна зважати на інтереси іншої

сторони, виконувати їх найекономічнішим чином і всіляк сприяти іншій стороні у виконанні нею своїх обов'язків.

Передача продукції місцевому покупцеві має відмінності від іногородніх поставок. Основним способом здійснення місцевих поставок є централізована доставка продукції на склад покупця автомобільним транспортом. Роздрібним торговельним організаціям і позаринковим споживачам за прямими договорами товари довозять підприємства промисловості. Якщо у договірних відносинах беруть участь оптові торговельні і постачально-збутові організації, централізована доставка товарів одержувачам, як правило, ці організації як із своїх складів, так і зі складів промислових підприємств у порядку транзитного завезення.

У разі централізованих перевезень навантаження продукції і вивантаження поворотної тари проводяться силами і засобами постачальника, а вивантаження товарів і навантаження поворотної тари на складі одержувача - силами і засобами одержувача і з його рахунок. У договорі може бути передбачено, що покупець, який перебуває в одному населеному пункті з постачальником, вибирає продукцію зі складу постачальника (виготовлювача).

У разі іногородніх поставок продукцію здебільшого відправляють залізничним або водним транспортом вантажною швидкістю або здають установам зв'язку для пересилання покупцеві. Одержувачам, що перебувають у важкодоступних районах, куди немає іншого способу доставки товарів, крім повітряного транспорту, поставка здійснюється цим видом транспорту. Виконуючи зобов'язання, постачальник повинен дотримуватись умов договору щодо кількості, асортименту, якості, строків та інших умов поставки [27, 58].

Відповідно до частини першої статті 265 ГК України поставлену відповідно до умов договору продукцію покупець зобов'язується прийняти й оплатити за встановленими цінами.

Продукція, що доставлена транспортною організацією, приймається одержувачем, відповідно до діючих на транспорті

правил перевезень вантажів. Остаточна перевірка відповідності одержаної продукції умовам договору, як правило, проводиться одержувачем на його складі за Інструкцією про порядок приймання продукції виробничо-технічного значення і товарів народного споживання за кількістю (від 15 червня 1965 року) та Інструкцією про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного споживання за якістю (від 25 квітня 1966 року).

Товари повинні поставлятися комплектно відповідно до вимог стандартів, технічних умов або преїскурантів. Договором може бути передбачено поставку з додатковими до комплекту виробами (частинами) або без окремих, непотрібних покупцеві виробів (частин), що входять до комплекту. Комплектність товарів має відповідати вимогам стандартів, технічних умов або преїскурантів. Комплект — це сукупність певних деталей, вузлів, самостійних виробів або інших предметів, передбачених нормативно-технічною документацією, згідно з якою всі вони мають складати одне ціле. Дотримання постачальником умов договору щодо комплектності має велике значення для забезпечення можливості використання товарів за призначенням [28, 290].

У разі поставки некомплектних виробів постачальник (виробник) зобов'язаний на вимогу покупця (одержувача) доукомплектувати їх у двадцятиденний строк після одержання вимоги або замінити комплектним виробами у той же строк, якщо сторонами не погоджено інший строк. Надалі доукомплектування виробу або його заміна покупцем (одержувач) має право відмовитися від його оплати, а якщо товар уже оплачений, вимагати в установленому порядку повернення сплачених сум. У разі якщо постачальник (виробник) у встановлений строк не укомплектує виріб або не замінить його комплектним, покупець має право відмовитися від товару [17, 31].

Перевірка продукції на складі одержувача здійснюється у певні строки, незалежно від надходження рахунку та інших документів на продукцію. Так вагунетто і кількість товарних одиниць у кожному місці перевіряються

одночасно з відкриванням тари, але не пізніше 10 днів з моменту одержання продукції. Для перевірки продукції заякістю при місцевій поставці надається 10 днів, а при іногородній - не більше 20 днів. Акт про приховані недоліки має бути складений протягом 5 днів після виявлення недоліків, але не пізніше чотирьох місяців з дня надходження продукції до складу одержувача.

Про порушення, виявлені під час перевірки, складають акт за підписами сторін, уповноважених на приймання керівником підприємства-одержувача.

Результати перевірки продукції оформляють актом; його підписують усі особи, що брали участь у перевірці, і затверджує керівник підприємства-одержувача. Акт приймання з необхідними додатками до нього є підставою для пред'явлення претензій і позовів у зв'язку з порушенням умов договору [29, 105].

Реалізація поставленої договором продукції завершується її оплатою. Реалізованою вважається продукція, оплачена покупцем, тобто якщо відповідні кошти надійшли на розрахунковий рахунок підприємства-виготовлювача.

Під час виконання договору поставки може виникнути потреба внести зміни або доповнення до окремих його умов. Закон забороняє односторонню відмову від виконання зобов'язання або односторонню зміну умов договору, за винятком випадків, передбачених спеціальним законодавством. Сторони можуть продовжити дію договору на новий строк. Зміна, розірвання або продовження дії договору оформляються додатковою угодою, яку підписують сторони, чи шляхом обміну листами, телеграмами тощо [8, 46].

Положеннями про поставки передбачено випадки, коли покупець має право в односторонньому порядку відмовитися від виконання договору, попередивши контрагента за один місяць:

а) при поставці продукції з відхиленням заякістю від нормативної документації; б) при завищенні постачальником ціни на продукцію тощо.

Покупець може також відмовитися від передбаченої договором продукції (повністю або частково) за умови, що він повністю відшкодує постачальникові збитки, спричинені такою відмовою.

2.3 Відповідальність сторін за договором поставки.

Відповідальність за невиконання або неналежне виконання договору поставки настає у формі відшкодування збитків і неустойки (штрафу, пені). За загальним правилом, неустойка у договорі поставки є заліковою, без збитки відшкодується лише в частині, непокрита неустойкою. Лише у випадках не поставки або поставки продукції неналежної якості чи не комплектної покупець стягує з постачальника встановлену неустойку, і, крім того, завдані такою поставкою збитки без зарахування неустойки. Застосування санкцій є правом (а не обов'язком) сторони за договором [26, 52].

Розглянемо наслідки порушення сторонами найголовніших умов договору.

Прострочення поставки або недопоставка - це однотипні правопорушення або в разі не поставки прострочено поставку якоїсь частини партії продукції в обумовлений строк. У разі прострочення поставки або не поставки постачальник сплачує покупцеві неустойку, розмір якої залежить від вартості не поставленої у встановлений строк продукції. Виходячи з принципу реального виконання зобов'язань (ст. 207, 208 ЦКУ України), постачальник повинен поповнити не поставлену кількість продукції, в наступному періоді в межах строку дії договору, а щодо продукції, яка розподіляється, - з урахуванням строку дії ліміту (фонду). Поповнення не поставки продукції здійснюється в асортименті того періоду, в якому вона мала місце, а товарів - в асортименті наступного строку поставки, якщо іншу номенклатуру (асортимент) не буде додатково погоджено між сторонами. Покупець має право відмовитись від продукції, поставку якої прострочено, якщо інше не передбачено в договорі. Продукцію, відвантажену постачальником до одержання повідомлення покупця, останній повинен прийняти і оплатити [10, 278].

Зазначена вище неустойка за не поставку або прострочення поставки стягується одноразово. Це означає, що обсяг не поставленої

продукції невраховується при визначенні розміру неустойки затакі самі порушення в наступних здавальних періодах.

Серйозним порушенням договірної дисципліни при поставках є відхилення виготовлювача від вимог щодо якості продукції. Дуже часто в продукції виявляються дефекти. Які можна й економічно доцільно усунути в місці її одержання. На вимогу покупця їх усувають працівники виготовлювача протягом 20 днів, якщо інший строк не передбачений нормативною документацією або договором. У разі усунення дефектів силами і засобами покупця виготовлювач відшкодовує йому понесені витрати. Якщо дефекти усунуто виготовлювачем в обумовлений строк, а також якщо покупець не вимагав їх усунення, майнові відповідальності у вигляді штрафів постачальник не несе [32, 543].

Якщо якість продукції не відповідає стандарту, технічним умовам, іншим нормативним документам, зразкам або умовам договору : покупець має право відмовитись від прийняття та оплати продукції, а якщо вона вже оплачена, вимагати в установленому порядку повернення сплачених сум і заміни продукції на доброякісну. За порушення договору виготовлювач сплачує покупцеві штраф у розмірі 20 % вартості продукції неналежної якості. Разом з тим, покупець має право прийняти зазначену продукцію за договірною ціною або для реалізації на комісійних засадах [24, 21].

У разі поставки продукції, яка відповідає нормативній документації, але виявиться нижчого сорту, ніж зазначено в документі, що посвідчує якість, покупець має право або прийняти її за ціною, передбаченою для продукції відповідного сорту (якості) або відмовитись від прийняття продукції. Одержавши від покупця повідомлення про відмову від продукції недоброякісної або нижчого сорту, виготовлювач повинен протягом 10 днів, а щодо продукції, яка швидкопсується, протягом 24 годин розпорядитися нею. Якщо виготовлювач у зазначені строки не розпорядився продукцією, покупець може реалізувати її на місці або повернути виготовлювачеві. Продукція, яка швидкопсується в усіх випадках підлягає реалізації на місці. У

разі відмови покупця від недоброякісної продукції або використання її не за цільовим призначенням вона не зараховується у виконання зобов'язань за договором поставки (п. 41,59 Положення про поставки продукції; п. 34,52 Положення про поставки товарів).

Також серйозним правопорушенням є поставка некомплектної продукції.

В цьому разі на вимогу покупця виготовлювач повинен докомплектувати продукцію або замінити її комплектною у 20-денний строк після одержання такої вимоги, якщо інший строк не передбачено угодою сторін. До виконання цієї вимоги покупець може не оплачувати некомплектну продукцію, а якщо вона вже оплачена, вимагати повернення сплачених сум. У разі, коли виготовлювач в обумовлений строк не комплектує продукцію або не замінить її на комплектну, покупець може відмовитись від продукції і стягнути з виготовлювача штраф у розмірі 20 % її вартості, виключаючи і вартість частин, яких не вистачає (п. 42,59 Положення про поставки продукції; п. 35,52 Положення про поставки товарів) [14, 152].

Положення про поставки передбачають майнові санкції також за порушення постачальником інших умов договору: незалежне маркування й упаковку; за поставку продукції без застосування засобів пакування або тари тощо.

Розділ 3.

Особливості договору поставки для державних потреб.

Існування поставок для державних потреб та їх правове регулювання - об'єктивна необхідність, зумовлена публічними інтересами всього суспільства (створення державних матеріальних резервів, підтримання обороноздатності та державної безпеки, забезпечення виконання цільових програм і міждержавних угод, підтримка функціонування галузей соціальної сфери, задоволення потреб державного управління і т. д.).

Договір поставки для державних потреб є одним із видів договорів поставки, що ефективно функціонує на просторі України в господарському обороті. Правове регулювання відносин щодо функціонування договору поставки для державних потреб здійснюється ГК України, Законом України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» та підзаконними нормативно-правовими актами. Відповідно до Закону України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб», формування, розміщення й виконання замовлень держави на поставку товарів, виконання робіт, надання послуг для задоволення державних потреб у суб'єктів господарської діяльності України здійснюються на договірній (контрактній) основі [18, 655].

Особливостями договірних відносин з поставкою товарів для державних потреб, дозволяють відрізнити їх від договорів поставки, є:

- Особливість договорів, що регулюють поставку товарів для державних потреб, полягає в особливих, нормативно закріплених метою використання товарів.

- Відносини з поставкою товарів для державних потреб характеризуються особливостями свого суб'єктного складу і структури договірних зв'язків.

- Для державних контрактів і договорів поставкою товарів для державних потреб встановлені певні підстави їх укладення.

- Особливості державних контрактів і договорів поставитоварів для державних потреб проявляються в порядку їх укладення.

- Договірним відносинам з поставитоварів для державних потреб притаманні особливості, пов'язані з виконанням зобов'язань, зміною та припиненням договірних відносин.

- Державні контракти та договори поставитоварів для державних потреб відрізняються особливостями забезпечення виконання зобов'язань з реалізації товарів для державних потреб, а також особливостями відповідальності за їх порушення [32,591].

Насьогодні, законодавстві України чітко невизначено зміст даного договору, тобто сукупність умов, необхідних для визнання його укладеним.

Відповідно дост.153 ЦКУ України, договір вважається укладеним, коли між сторонами у потрібній у належних випадках формі, досягнуто згоди повсіх істотних умовах.

Істотні умови договору – це ті умови, визнані такими, згідно з законом, або необхідні для договорів певного виду, а також усі ті умови, щодо яких заявою однієї із сторін повинно бути досягнуто згоди.

А проте зауважимо, що законодавством України поняття істотні умови договору поставки продукції для державних потреб чітко невизначене. Разом з тим в ч.2 ст.152 ЦКУ України зафіксовано, що зміст договору, який укладається на підставі державного замовлення, повинен йому відповідати.

Державне замовлення, відповідно дост.1 Закону України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» – це засіб державного регулювання економіки шляхом формування контрактної (договірної) основи складу та обсягів товарів, робіт і послуг, необхідних для забезпечення пріоритетних державних потреб, розміщення державних контрактів на її поставку (закупівлю) серед підприємств, організацій та інших суб'єктів господарської діяльності України всіх форм власності [3].

Отже, з цього визначення випливає, що зміст договору поставки продукції для державних потреб повинен містити в собі умови про асортимент та кількість продукції, а ці умови є необхідними складовими предметом договору.

Предмет договору поставки продукції для державних потреб – це загальна кількість продукції, яка поставлятиметься протягом визначеного періоду на підставі державного замовлення. Певний вид продукції, яка поставлятиметься за договором, є його об'єктом. Відтак, у договорі поставки продукції для державних потреб сторони, визначаючи предмет, передусім повинні чітко сформулювати його об'єкт.

Об'єкт даного договору визначає Закон України «Про здійснення державних закупівель», який регулює порядок проведення конкурсу на визначення виконавця державного замовлення й порядок укладення державного контракту, і ст.1 якого вказує, що предметом договору є товари, роботи чи послуги, які закуповуються замовником у межах єдиної процедури закупівлі, на участь в якій учасниками подаються пропозиції конкурсних торгів (кваліфікаційні, цінові пропозиції) або пропозиції на переговорах (у разі застосування процедури закупівлі в одного учасника), або заявки (у разі застосування процедури електронного реверсивного аукціону) [4].

Обов'язковим елементом предметом договору поставки є номенклатура (асортимент) продукції. Асортимент – це конкретизація товарів за видами, моделями, групами та ін.

Номенклатура (асортимент) як істотна умова договору, матиме важливе значення при його виконанні, – адже за загальним правилом, визначеним ст.247 Цивільного кодексу України, поставка товарів одного найменування в більшій кількості, ніж передбачено договором, зараховується в покриття недопоставки товарів інших найменувань, що входять у той самий асортимент, і підлягає поновленню, крім випадків, коли така поставка здійснена за попередньою письмовою згодою покупця.

Поряд з об'єктом у договорі поставки продукції для державних потреб обов'язково має бути зафіксовано і кількість продукції. Кількість

продукції, яка поставлятиметься за заданим договором, визначається за угодою сторін, проте в межах державного замовлення, оскільки саме у ньому визначаються потреби держави у певній кількості продукції.

Іншою істотною умовою договору, яка має бути визначена у договорі і яка характеризує предмет поставки, є якість продукції.

Якість як показник продукції досліджувалась багатьма науковцями, зокрема В.В. Луць визначив її як «сукупність властивостей і характеристик, які відображають рівень новизни, надійність, довговічність, економічність продукції і зумовлюють її здатність задовольняти відповідно до свого призначення потреби споживачів» [20, 89].

Наступною умовою договору, яка забезпечує якість продукції, є тари і упаковка. Тара – це засоби зберігання та перевезення продукції, призначеної для багаторазового використання. У договорі необхідно передбачити обов'язок повернути постачальнику багатооборотну тару й засоби пакування, в яких надійшов товар. Упаковка – це засоби одноразового використання при зберіганні та перевезенні товару і вона, як правило, не повертається [20, 588].

Істотною умовою, без якої договір вважається неукладеним, є строк, оскільки державне замовлення передбачає поставку продукції, необхідної для забезпечення державних потреб у певний період часу.

Укладаючи договір поставки продукції для державних потреб, сторони повинні врахувати, що загальний строк цього договору має свої особливості, пов'язані з коштами, якими здійснюється оплата продукції. Так ст.1 Закону України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» передбачено, що поставки продукції для державних потреб забезпечуються зарахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел фінансування, які залучаються до цього [3]. І оскільки Державний бюджет формується лише на наступний поточний рік, тому й обсяги коштів для закупівлі зазначеної продукції передбачаються в Законі про Державний бюджет України лише на поточний рік.

Позиція законодавця щодо загальногостроку договору поставки продукції для державних потреб відображена й у листі Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29.01.2002 року №19-36/136 «Щодо укладання договорів на закупівлю, зарахунок державних коштів, на період, що перевищує один рік», а саме: «...укладення договорів, виконання яких фінансується зарахунок бюджетних коштів, здійснюється... на підставі бюджетних призначень, що встановлюються Законом України про Державний бюджет чи рішенням про місцевий бюджет на відповідний рік. Виходячи з цього, укладення договору про закупівлю, фінансування якого планується у послідуєчих бюджетних роках, відповідно до бюджетного законодавства є неправомірним» [7].

Отже, договір на поставку продукції для державних потреб може бути укладений на строк не більше календарного року, оскільки зарахунок державних коштів, може бути оплачено лише та продукція, яка поставлена протягом року.

В межах цього загальногостроку, сторони вправі самостійно встановлювати окремі строки поставки. Ці строки називають ще періодами поставки. Щодо періодів поставки, то Цивільний кодекс України передбачає: якщо строки поставки окремих партій товарів (періоди поставки) у договорі невизначено, товари мають поставлятися рівномірними партіями щомісячно, оскільки інше не випливає із закону, інших правових актів, звичаїв ділового обороту або суті зобов'язання.

Поряд із визначенням періодів поставки в договорі може бути встановлено і графік поставки (декадний, піврічний тощо).

Надзвичайно важливою умовою договору поставки продукції для державних потреб, як і усіх оплатних договорів є ціна. Ціна – це певна грошова сума, яка сплачується замовником за одержану продукцію. Насамперед, – це загальна вартість продукції, що підлягає поставці. Проте, ціна може включати і додаткові витрати постачальника на страхування, перевезення, маркування, пакування товару та ін.

У договорі поставки продукції для державних потреб ціна визначається за домовленістю сторін, відповідно до витрат на державне замовлення і тендерних пропозицій переможця конкурсу. Проте деякі види товарів, що мають вирішальне соціальне значення, а також на продукцію підприємств, що займають монополістичне становище на ринку, в Україні встановлено державне регулювання цін. А тому, під час поставки такої продукції (цукру, лікарських засобів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та ін.) сторони обов'язково повинні враховувати встановлені межі цін на неї [31, 724].

Умови поставки за договором поставки продукції для державних потреб визначаються за домовленістю сторін. Ці умови можуть передбачати як обов'язок виконавця лише передати продукцію з власних складів, а наступне транспортування, ризики пов'язані з цим, та усі витрати покладаються на замовника, або як обов'язок виконавця самостійно поставити продукцію, або ж обов'язок відвантажити продукцію певним видом транспорту.

Замовниками по державних контрактах є: Управління справами Верховної Ради України, Господарське управління Секретаріату Кабінету Міністрів України, Верховний Суд України, Вищий господарський суд, Генеральна прокуратура, МВС, Держбуд, Держстандарт, МЗС, Мінкультури, Міноборони, Міністерство охорони здоров'я, Мінпраці, Мінпромполітики, Держкомстат, Мінтранс, Міндоходів, Мін'юст та інші органи державної влади. Виконавці державного замовлення — це суб'єкти господарської діяльності України усіх форм власності, що виготовляють і поставляють продукцію для державних потреб відповідно до умов укладеного державного контракту [18, 656].

Державні замовники забезпечуються Кабінетом Міністрів України фінансовими ресурсами в обсягах, необхідних для повної оплати державного замовлення, якщо інше не передбачено законом, і відповідають за задоволення державних потреб у відповідній продукції. Зобов'язання державних замовників по договорах за державним замовленням (державним контрактам) забезпечуються державою в особі Кабінету Міністрів

Україні таким видом забезпечення виконання зобов'язання гарантія. Ст. 199 ГК передбачає, що зобов'язання суб'єктів господарювання, які належать до державного сектора економіки, можуть бути забезпечені державною гарантією. Зазначена стаття містить відсильну норму, тому правове регулювання гарантії здійснюється відповідно до загальних положень глави 49 ЦК [22, 69].

Договір задержавним замовленням (державний контракт) укладається в порядку, передбаченому ст. 181 ГК України, з урахуванням особливостей, передбачених у законодавстві. Державний контракт укладається у формі єдиного документа, підписаного сторонами і скріпленого печатками. Укладання господарських договорів задержавним замовленням спрощеним способом, тобто шляхом обміну листами, факсограмами, телеграмами, телефонограмами і т.п., а також шляхом підтвердження прийняття до виконання замовлень недопускається.

Порушенням господарського законодавства вважається ухилення від укладання договору задержавним замовленням. Це згідно зі ст. 218 ГК України є підставою господарсько-правової відповідальності і тягне за собою застосування господарських санкцій. Відповідальність за правопорушення в сфері господарювання передбачена в розділі V ГК України та інших законодавчих актах [32, 590].

Відповідальність за невиконання державних контрактів на поставку продукції для державних потреб передбачена в Законі України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб». У разі невиконання або неналежного виконання державного контракту на поставку продукції для державних потреб з винної сторони стягується передбачена контрактом неустойка (штраф, пеня), а також відшкодовуються заподіяні збитки [3].

При необґрунтованому відмовленні виконавця державного замовлення від укладання державного контракту на поставку продукції для державних потреб у випадках, коли обов'язковість його укладання встановлена законодавством і

при наявності технічних можливостей його виконання, виконавець сплачує державному замовникові штраф у розмірі вартості державного контракту.

При невиконанні зобов'язань за державним контрактом виконавець, крім сплати неустойки, відшкодовує збитки в повному обсязі, що були заподіяні неналежним виконанням зобов'язань. Сплата неустойки (штрафу, пені), а також відшкодування збитків у випадку неналежного виконання зобов'язань за державним контрактом незвільняють виконавця від виконання державного контракту в натурі. Разом з тим, відповідальність передбачена і для замовників по державних контрактах. У випадках відмовлення державного замовника від закупівлі продукції, що виготовлена за державним контрактом (крім випадків, коли державний замовник відмовляється цілком або частково від оплати продукції, якщо вона не відповідає вимогам щодо якості продукції, встановленим чинним законодавством України і державним контрактом), виконавець державного замовлення реалізує її за своїм розсудом.

Спори, що виникають між державним замовником і виконавцем державного замовлення при укладанні державних контрактів на поставку продукції для державних потреб, внесенні змін у процесі їхнього виконання, а також щодо відшкодування нанесених збитків, розглядаються господарськими судами [29, 106].

У разі визнання в судовому порядку державного замовлення недійсним виконавець державного замовлення звільняється від обов'язку укладання державного контракту на умовах, визначених державним замовленням, а також від відповідальності за ухилення від укладання державного контракту.

Відтак, зробимо висновок, що, укладаючи договір поставки продукції для державних потреб, сторони самостійні у визначенні його умов. Проте, враховуючи вимоги законодавства, і те, що договір поставки продукції для державних потреб виступає різновидом договору поставки, він повинен містити такі обов'язкові істотні умови: кількість, номенклатуру, якість, строк, ціну. Проте ці умови мають відображати специфіку поставки для задоволення

державних потреб і враховувати порядок формування, розміщення та фінансування державного замовлення.

Висновки

З вищенаведеного можна зробити наступні висновки:

Договір поставки — це господарський договір, за яким одна сторона — постачальник зобов'язується передати (поставити) у зумовлені строки (строк) другій стороні — покупцеві товар (товари), а покупець зобов'язується прийняти вказаний товар (товари) і сплатити з нього певну грошову суму [1]. Договір поставки — це один з найважливіших договорів, за допомогою якого регулюється процес переходу на оплатній основі досить великої маси матеріальних цінностей від одних суб'єктів господарювання до інших. За суб'єктним складом, сфері застосування, предмету поставки, економічної, правової та соціальної значущості договір поставки займає одне з провідних місць у системі інших подібного роду договорів. Цей договір в чомусь схожий з договором купівлі-продажу і з іншими договорами, які регулюють перехід права власності, права господарського відання або оперативного управління.

Предметом поставки є товари, під якими слід розуміти як продукцію виробничого призначення, так і виробничого споживання [20, 526].

Договір поставки може укладатися як на розсуд сторін (регульований договір), так і відповідно до державного замовлення (планований договір). При цьому зміст договору поставки, що укладається на підставі державного замовлення, має відповідати цьому замовленню [1].

Під час виконання договору поставки може виникнути потреба внести зміни або доповнення до окремих його умов. Закон забороняє односторонню відмову від виконання зобов'язання або односторонню зміну умов договору, крім випадків, передбачених спеціальним законодавством. Сторони можуть продовжити дію договору на новий строк. Зміна, розірвання або продовження дії договору оформляються додатковою угодою, яку підписують сторони, чи шляхом обміну листами, телеграмами.

Договір поставки може виконувати роль основного документа, що визначає права та обов'язки сторін, якщо в ньому чітко і повно викладено необхідні умови поставки. Сторони повинні вживати всіх необхідних заходів щодо виконання договорів. Порушення умов договору поставки призводить до невігідних наслідків для його учасників [8, 45].

Відповідальність за невиконання або неналежне виконання договору поставки настає у формі відшкодування збитків і неустойки (штрафу, пені). У разі поставки продукції, яка відповідає нормативній документації, але виявиться нижчого сорту, ніж зазначено в документі, що посвідчує якість, покупець має право або прийняти її за ціною, передбаченою для продукції відповідного сорту (якості) або відмовитись від прийняття продукції [10, 254].

Оскільки останнім часом судова практика свідчить про значне збільшення кількості випадків, коли недобросовісні боржники посилаються на окремі недоліки документів, які засвідчують факт виконання договору, формування доказової бази набуває особливої актуальності. Документи, які фіксують результати виконання договорів (накладні, акти приймання-передачі, звірки тощо), дедалі частіше стають предметом судового розгляду. Такі документи використовуються як доказ виконання зобов'язань відповідно до умов договору. Таким чином, до виконання зобов'язання можна застосувати інститут визнання правочинів недійсними. Крім того, у судовому порядку можуть визнаватися недійсними певні документи, пов'язані з виконанням договорів [27, 106].

Договір поставки для державних потреб є одним із видів договорів поставки. Він є об'єктивною необхідністю, зумовленою публічними інтересами всього суспільства (створення державних матеріальних резервів, підтримання обороноздатності та державної безпеки, задоволення потреб державного управління і т. д.).

Правове регулювання відносин щодо функціонування договору поставки для державних потреб здійснюється ГКУ України, Законами України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб», «Про

здійснення державних закупівель» та підзаконними нормативно-правовими актами.

Перелік використаних джерел

1. Господарський кодекс України / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Цивільний кодекс України / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Закон України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/493/95-вр>
4. Закон України «Про здійснення державних закупівель» / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2289-17>
5. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт.: Г. Л. Знаменський, В. В. Хахулін, В. С. Щербина та ін.; За заг. ред. В. К. Мамутова. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 688 с.
6. Міжнародна торговельна палата «Інкотермс» Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати» / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988_007
7. Лист Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29.01.2002 року №19-36/136 «Щодо укладання договорів на закупівлю, зарахунок державних коштів, на період, що перевищує один рік» / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
8. Алямкін В. Виконання договору поставки / В. Алямкін // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - № 4. - С. 44-46
9. Алямкін В. Прояв парадигми позитивного регулювання договору поставки / В. Алямкін // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - № 3. - С. 122-123

10. Анохін В.О. Відповідальність за порушення договірних зобов'язань / В.О. Анохін - М.: Норма. 2000. - 346 с.
11. Анохін В.О. Яким повинен бути договір поставки / В.О. Анохін // Господарське право. - 2004. - № 10. - С. 44.
12. Апопій І.В. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України / І.В. Апопій // Бізнесбухгалтерія. – 2008. - Випуск 6. - С. 22-24
13. Арчаков Д. Питання співвідношення цивільного і податкового законодавства та значення окремих умов договорів поставки у визнанні доходів продавця / Д. Арчаков // Юридичний журнал. - 2011. - № 12. - С. 46-49
14. Беседіна Т. Договір (контракт) поставки в зовнішньоекономічній діяльності: підстави відповідальності за невиконання чи неналежне виконання / Т. Беседіна // Підприємництво, господарство і право. - 2011. - № 4. - С. 151-154.
15. Брагінський М.І. Актуальні проблеми господарського права. / М.І. Брагінський - М.: Статут. 2000. - 720 с.
16. Брагінський М.І., Шапкина Г.С. Господарські договори в матеріально-технічному постачанні та збуті / М.І. Брагінський, Г.С. Шапкина - М.: Економіка. 1999. - 456 с.
17. Вахніна І.В. Принцип реального виконання договору постачання / І.В. Вахіна // Господарське право. - 2003. - № 3. - С. 31.
18. Вінник О.М. Господарське право: Навчальний посібник. – 2-ге вид., змін. та доп. / О.М. Вінник – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 766 с.
19. Гусєва Т.А., Коротченко О.В. Особливості договору поставки: податкові та бухгалтерські аспекти / Т.А. Гусєва, О.В. Коротченко // Законодавство. - 2004. - № 10. - С. 31.
20. Дзера О.В., Кузнєцова Н.С. Цивільне право України: Підручник у двох книгах. Книга 2 / О.В. Дзера, Н.С. Кузнєцова. – Київ: Юрінком Інтер, 2002. - 640 с.
21. Євтеєв В.С. Доведення наявності тарозмірних битків при поставках продукції / В.С. Євтеєв // Законодавство. - 2000. - № 7. - С. 26.

22. Єфімов О. Договори у ЦКУ і ГКУ: особливості регулювання господарських договорів / О. Єфімов // Бізнесбухгалтерія. – 2008. – Випуск 19. – С.65-69
23. Кузьмін Д.Л. Договір поставки особливості його укладання / Д.Л. Кузьмін // Вісник ЖДТУ. – 2010. - № 11 (47). – С. 21-23
24. Кузьміна М. Умова якості продукції в договорі поставки / М. Кузьміна // Підприємництво, господарство і право. - 2009. - № 4. - С. 19-22.
25. Кукіна Т.Р. Предмет договору постачання / Т.Р. Кукіна // Право і економіка. - 2001. - № 1. - С. 28.
26. Мосейчук Р. Особливості відшкодування збитків при порушенні умов договору постачання / Р. Мосейчук // Право України. - 2005. - № 5. - С. 52-56.
27. Панова Л. Метаяккритерій для розмежування договорів поставки і підряду / Л. Панова // Право України. - 2004. - № 8. - С. 57-59.
28. Сафонов М.М. Договір поставки. / М.М. Сафонов - М.: Инфра-М. 2003. - 362 с.
29. Сердюк В. Справи зі спорів, що виникають з договорів поставки / В. Сердюк // Юридична Україна. - 2007. - № 7. - С. 104-107
30. Стаматіна М. Договір поставки у нових Цивільному Кодексі України та Господарському Кодексі України / М. Стаматіна // Підприємництво, господарство і право. - 2003. - № 9. - С. 25-28
31. Харитонов Є. Цивільне право України. Підручник 2-е видання / Є. Харитонов, О. Старцев – К.: Істина, 2007 – 815 с.
32. Щербина В.С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. - 4-те вид., перероб. і допов. - К.: Юрінком Інтер, 2009. - 656 с.